

0020 A 231
6

Just:
III. C. 1.

DISPUTATIO HISTORICO-THEOLOGICA

SECUNDA

DE

9 7
BULLARUM
INDULGENTIARUM
PONTIFICIARUM
ANTIQUITATE FUCATA,

QUAM

DIVINA INDULGENTE GRATIA,
VENERANDÆ FACULTATIS
THEOLOGICÆ CONSENSU,
IN REGIA PRUSSORUM ACADEMIA
PUBLICÈ VENTILANDAM PROPONUNT
PRÆSES

JOHANNES BEHM,
S. THEOL. DOCT. ET PROFES. EXTRAORD.
GRÆC. LING. ORDIN.
ET RESPONDENS

JOHANNES GODOFREDUS DONN/
SCHIPPENB. BOR. PHIL. ET THEOL. STUD.

IN AUDITORIO MAXIMO
A. MDCCXXIII. DIE IX JULII.

REGIOMONTI, LITTERIS REUSNERIANIS.

PATRIÆ,
PATRONIS
ET
AMICIS.

S. XIV.

Rdo jam postulat, ut quantum subsequētibz temporibus in hac Indulgentiarum materia à pristinis moribus secessum fuerit, ita ut Indulgentiæ aliam prorsus à priori diversam induerint formam, indigitemus. Quod Cardinalis JOH. BONA L. III. Rer. Liturg. c. 18. §. 1. de aliis vocibus inquit: *Multa quidem vocabula nobis & priscis Patribz communiæ retinemus, sed sensu ab eo, quem tunc habebant, non minus alieno, quam nostra tempora à primis post Christum seculis remota sunt;* idem optimo jure & de Indulgentiis asseritur. Ipsa rei immutatio alium item significatum peperit. Uti autem rerum declinationes ac immutationes non momento, sed successive obtingere solent; ita & pœnarum canonicarum mitigationes, relaxationes seu indulgentiæ ad eam, quam jam gerunt faciem cum tempore pervenerunt. Primum ad quod hic respiciendum erunt variæ istæ pœnarum pœnitentialium pœnitentibus impositarum commutationes ac redemptiones. Quantumvis enim & laxato jam aliquantisper disciplinæ Ecclesiasticæ rigore, nihilominus satisfactiones pro publicis cœterisque enormibus delictis pœnitentibus juxta canones imponerentur; novæ etiam pristinis inauditæ introducerentur, vel pœnitentium vestes ac incessum respicientes, v. g. discalceati ac nudis pedibus, lineis sive laneis vestibus sine femoralibus in medium procederent, nullo vehiculo, nec curru, nec equo uterentur: vel certos jejuniorum dies præscribentes: vel novas operas pœnales injungentes, de quibus vid. JO. MORINUS Comment. de Disciplina Pœnitent. L. VII. c. 13. 14. 15. p. 468. seqv. Pœnitentibus tamen concessum erat satisfactiones illas commutatione quadam redimere, Fiebat autem illa commutatio ac redemptio initio per nonnulla alia opera leviora pœnitentibus impleti multo faciliora, qualia certorum Psalmorum decantationes in aut extra Ecclesiam, genuflexiones, palmatæ seu palmarum percussiones vel ferula factæ, quod BARONIO Tom. XI. Annal. ad A. 1055. n. 11. videtur, vel è vehementi illa palmæ ad pavementum in labore pœnitentiali allisione orta juxta DAMIAN. in Epist. ad Petrum Monachum Lib. VI. epist. 27. pauperum cibationes, Missæ, spontaneæ

taneæ flagellationes, peregrinationes ad loca Sancta, templorum item visitationes. Fidem faciet quoad priora BURCHARDUS Episcopus Wormaciensis Decret. Lib. XIX. varia ejusmodi redemptionum exempla è penitentiali Romano, Theodori, Bedæ adducens. Sic jejunium unius diei in pane & aqua, L. Psalmis in Ecclesia, si fieri possit, flexis genibus decantatis, aut in prioris defectu Psalmis illis alio in loco convenienti fufis, pascendo item unum pauperem, redimi ait c. 12. quodsi autem penitens diurnam illam genucubationem sufferre non valeat, infra Ecclesiam, aut alio in loco stando LXX. Psalmos intente per ordinem decantare & pauperem pascere debere c. 13. Qui Psalmos non novit, dives quodsi fuerit, diem istura tribus denariis, sin pauper, uno denario redimat c. 15. aut tres pauperes pascat c. 16. vel XX. palmatas patiatur c. 17. Similiter & hebdomadam unam decantatione CCC. Psalmorum in Ecclesia flexis genibus, aut si id fieri non possit, trium Psalteriorum in Ecclesia vel alio loco convenienti decantatione intenta redimi c. 18. Pro uno mense Psalmos mille ducentos genibus flexis decantet, puta in Ecclesia, aut extra eam in uno i. e. alio convenienti loco MDCLXXX. Psalmos c. 19. Annus unus ab iis, qui jejunare nesciunt, nec Psalmos norunt elargitione XXII. solidorum in eleemosynam ac omnium sextarum feriarum jejunio in pane & aqua redimitur. Cæterum quicquid tribus quadragesimis, puta quadraginta diebus ante Pascha, Johannis Baptistæ festivitatem ac Natalem Domini, ori præparatur in cibo vel in potu, vel cujuscunque generis fuerit, id omne æstimetur quanti pretii sit aut esse possit & dimidium istius pretii in eleemosynam pauperum distribuatur c. 20. Alium redemptionis modum præscriptum habes c. 25. XII. triduanæ singulæ cum Psalteriis III impletis & cum palmatis CCC, per singula Psalteria excusant unius anni penitentiam, Et XXIV. biduanæ similiter cum tribus Psalteriis impletis & CCC. palmatis, per singula Psalteria excusant duos annos. LXXV. Psalmi cum totidem veniis per noctem & cum palmatis CCC. excusant biduanam. C. Psalmi cum veniis per noctem & cum palmatis CCC. excusant triduanam. CXX. missæ speciales, singulæ cum tribus Psalteriis & CCC. palmatis excusant annum: centum solidi dati in eleemosynam annum excusant. Hactenus redemptiones penitentiali Romano definitæ, Sequuntur quas idem BURCHARD. ex altero, Theo-

Theodori pœnitentiæ adducit, ubi pro uno die jejunii Missam unam c. 21. pro septem hebdomadibus XX. solidos, aut si pœnitens non habuerit, unde tantum dare possit, X solidos & quodsi multum pauper fuerit, tres solidos c. 22. præscribi, jejunium autem trium annorum ita redimi videas: ut primo anno erogat in eleemosynam solidos XXVI. in secundo XX. tertio XVIII. sicque in univèrsum LXIV. c. 23. Tandem & Bedæ pœnitentiæ c. 24. adductum audire placet: *Qui jejunare non potest & non habet unde redimat & Psalmos novie, pro uno die, quem in pane & aqua jejunare debet tribus vicibus: Beati immaculati, usque ad dominum cum tribularer, decantet. Et sexies Miserere mei DEus. Et septuagies prosternat se in terram & per singulas genuflexiones, Pater noster decantet. Qui autem Psalmos nescit, pro uno die quem in pane & aqua jejunare debet, centies prosternat se in terram & per singulas genuflexiones, Pater noster dicat. Similia habet REGINO PRUMIENS. Burchardo antiquior de Disciplina Eccles. veter. German. L. II. c. 439--447. Nec prætermittendam hic esse judico redemptionem in altero quodam Pœnitentiæ, quod in Collectione Anglicana adann. 967. adducitur, præscriptam, eo quod crebram redemptionis per Missam faciat mentionem. Ita autem titulo de satisfactione n. 18. 19. dispositum legimus: *Quisque poterit unius diei jejunium unico denario redimere. Potest etiam unusquisque unius diei jejunium 220. Psalmis redimere. Potest etiam quisque duodecim mensum jejunium triginta solidis redimere; vel unum aliquem liberando tanti estimatum & pro unius diei jejunio decantet vir ille senis vicibus, Beati: & senis etiam vicibus, Pater noster. Et pro unius diei jejunio genuflectat homo ille & ad terram se inclinet sexaginta vicibus dicens, Pater noster. Possit etiam quis unius diei jejunium absolvere, si in oratione semetipsum per omnia membra sua Deo extendat vera contritione & fide recta & quindecim vicibus cantet, Miserere mei Deus & 15 etiam vicibus, Pater noster. Jam tum conceditur ei totius diei peccatorum allevatio. Septemne jejunium potest quis in anno uno absolvere, si quotidie cantaverit Psalterii Psalmos, itidemque nocte & quinquaginta vespere. Unica etiam Missa, potest quis absolvere 12. dierum jejunium: Et cum decem Missis eximitur quatuor mensum jejunium: & cum 30. Missis potest quis eximere totius anni jejuni-**

junium, si voluerit vero Dei amore pro se ipso intercedere & peccata sua suo confiteri confessorio.

§. XV.

Flagellationem spontaneam quod attinet, notandum eam primum novum quoddam poenae seu medicinae poenitentialis fuisse genus in Italia à quodam Dominico Eremita, Loricato dicto ac Eremitarum montis Sutriae Priore, ut ex PETR. DAMIANO Lib. VI. Epist. 31. colligitur, introductum, à Damiano autem non modo summopere commendatum, verum & magno studio promotum. Ita autem de Dominico isto Damianus Lib. I. Epist. 19. *Vix dies ulla praeterit, quin duo Psalteria modulando, utraque manu scopis armata, nudum corpus allidat. Et hoc remissioni quidem tempore. Nam quadragesimalibus circulis. sive cum poenitentiam peragendam habet, crebro enim centum annorum poenitentiam suscipit, tunc per dies singulos, dum se scoparum tunsionibus afficit, ut minus tria Psalteria meditando persolvit.* Et paulo post: *Quadam die post vesperam cellulam meam ingressus, Magister inquit, hoc enim vocabulo indignum me ex humilitate compellat, hodie feci, quod hactenus me fecisse non meminì; octo nempe Psalteria inter diem & noctem modularis explevi. Videbatur autem tunc totus vultus ejus ita scopis attritus ac sulcantibus quibusdam vibicibus lroefactus, tanquam si pila fuerit, prisanarum videlicet more contusus.* Postea autem in poenitentiae diuturnae relaxationem fuit adhibita, maxime apud Monachos. Cum enim Laicis permillum esset impositas poenitentias pecunia ac elemosynarum in pauperes erogatione redimere; Monachi autem pecuniae bonisque omnibus renuntiasent ac consequenter isto poenitentias longiores redimendi remedio privati essent, spontanea hac flagellatione pro redemptione uti coepere. *An hoc absurdum esse ac frivolum judicabitur? scribit DAMIANUS Lib. V. Epist. 8. Quodsi hoc Laicis indulgetur, ut peccata sua elemosynis redimant, ne surripiente mortis articulo, ex hac vita sine reatu sui, quod absit, absolutione, recedant; Quid Monacho precipiendum erit, qui & longam forte poenitentiam, peccatis exigentibus accipit & pecunias olim funditus, quibus redimatur, abjecit? Quin Epist. 19. Lib. I. refert Dominici illius exemplo istum faciendam ac redimendam disciplinam morem adeo in Italiae partibus inolevisse,*

se, ut non modo viri, sed & nobiles mulieres hoc purgatorii genus inhianter arriperent. Exempli loco commemorat relictam Tethbaldā, viduam scēminam sublimis utique generis & non infimæ dignitatis, quæ sibi aliquando retulisset, per præfixam hujus disciplinæ regulam centum annorum pœnitentiam se peregisse. Aliud item exemplum adducit, puta Rodolphi Episcopi Eugubini, viri miræ sanctitatis, qui nunquam Capitulo confessor interfuerat, in quo non accepisset disciplinam; & tunc festivum exultasse, si non ab uno tantum; sed à duobus fratribus flagellari juberetur. Scæpe eundem suscepisse pœnitentiam centum annorum, quam per viginti dies allisione scoparum, cæterisque pœnitentiæ remediis perolvebat.

§. XVI.

Peregrinationes cum porro ad pœnarum pœnitentialium commutationes ac redemptiones referimus, non de iis peregrinationibus nobis sermo, quæ quondam ipsius pœnæ rationem habebant, cum videlicet, pœnitentes domo sua recedere, patriam, parentes ac cognatos deserere, è contra in terra aliena & peregrina vagari, nullibi etiam certas sedes figere jubebantur. Mentionem ejus facit Pœnitentiale Romanum Tit. I. c. 14. *Qui voluntarie Patrem suum aut matrem, vel filium aut filiam de sancto lavacro, seu fratrem sive sororem in Christo, aut Dominum suum, vel Dominam seu uxorem suam occiderit, quinque annis extra metas ipsius terre exul fiat: Tunc demum quindecim annis pœniteat.* Et Tit. 3. c. 24. ex altero Theodori pœnitentiale: *Si quis fornicatus fuerit, ut Sodomitæ fecerunt, si Episcopus viginti quinque annos pœniteat, quinque ex his in pane & aqua & omni officio deponatur, peregrinando finiat dies vite sue.* Conf. & Bedæ Pœnit. c. 7. & 8. Alexander II. pœnam hanc disjunctive dicitur apud JUANEM Episcopum Carnotensem Decret. L. X. c. 16. *Aut faciat carcerem jejunans quotidie in pane & aqua, aut eat exul & jejundet tribus diebus in pane & aqua.* Improbantur autem & tunc jam haud pauci ob turpes qui irrepserant abusus. Sic enim RABANUS MAURUS Pœnitent. c. II. *Parricidium quam sit detestabile crimen, in judicio factum inter Cain & Abel fratrem suum, Dominus ipse ostendit, cum ad Cain parricidam ait; Maledictus eris super terram, que aperuit os suum & suscepit sanguinem fratris tui de manu tua: fructus ejus, vagus &*

Et profugus eris super terram; in quod etiam possuit signum, h. e. ut
 tremens & gemens profugus semper vivet, nec auderet jam usquam
 sedes habere quietas. Sed quia in modernis temporibus parricida profu-
 gi discurrunt per diversa loca & variis vitiis & gula illecebris deferi-
 vunt, melius mihi videtur, ut in uno loco manentes penitentia distri-
 eta semetipsos castigent, si forte à Domini bonitate indulgentiam faci-
 noris sui percipere mereantur. Nec non Caroli M. capitularia Lib. I.
 c. 79. Nec isti nudi cum ferro sinantur vagari, qui dicunt se data
 sibi penitentia ire vagantes: melius videtur, ut si aliquid inconsoetum
 & capitale crimen commiserint, in uno loco permaneant laborantes &
 scientes & penitentiam agentes, secundum quod sibi canonicè imposi-
 tum sit. Sed spectantur hic peregrinationes definitæ, sanctæ & reli-
 giosæ, puta ad Loca Sanctorum aut templa, videlicet in eorum vel in-
 augurationibus vel festivitibus anniversariis. Talem redemptionem
 quondam Cardinalis Damianus & Anselmus Lucensis, Nicolai
 II. legati, Archiepiscopo & clero Mediolanensi, qui Simoniaco ac
 Nicolaitico crimine se polluerant, concedebant, ut adorationis causa
 vel Romam vel Turonum vel B. Jacobi venerabilem tumulum in Hi-
 spania adirent, ut in Opusculo 5. de actis Mediolani DAMIANUS re-
 fert. Plura exempla suppetunt Indulgentiarum Bullæ supra §. IV.
 & V. adductæ. Ad peregrinationes illas religiosas autem spectant & ex-
 peditiones sanctæ tum Hierosolymitanæ, tum Hispana. Ut enim Papa Ur-
 banus II. ab antecessoribus suis Sylvestre II. ac Gregorio VII. diu jam men-
 te conceptam pergravem illam, sedi autem Papali admodum proficuum
 expeditionem in terram sanctam, pro reprimenda infidelitate, liberandis
 fidelibus ab intollerabili Saracenorum jugo ac dilatanda Christiana reli-
 gione, eo facilius hominibus pervaderet, plenam peccatorum re-
 missionem seu indulgentiam bellum hoc suscepturis largiter promisit.
 Audi hac de re apertam Urbani promissionem, quam consignatam re-
 liquit GVIL. TYRIUS Lib. I. de Bello Sacro c. 15. Nos autem
 misericordia Dei & Beatorum Apostolorum Petri & Pauli auctoritate
 confisi, fidelibus Christianis, qui contra eos arma susceperint & onus sibi
 hujus peregrinationis assumpserint immodicas pro suis delictis peniten-
 tias relaxamus. Qui autem in vera penitentia decesserint & pecca-
 torum indulgentiam & fructum æterna mercedis se non dubitent habi-
 turos. Canon. 2. Concilii Claromontani hac in re habiti idem si-
 gni-

gnificat, ita sonans: *Quicumque pro sola devotione, non pro honoris vel pecunie adeptione, ad liberandam Ecclesiam DEI Hierusalem profectus fuerit, ier illud pro omni pœnitentia ei reputetur.* Confirmabat hoc Urbani institutum Seculo sequenti Callistus II. in Concilio generali Lateranensi, 1. A. 1122. habito, quin & ad alteram expeditionem Hispanicam, pro compescendis ac extirpandis Saracenis ac Mauris Hispaniam vastantibus, extendebat. Verba ejus can. II. ita sonant: *Eis qui Hierosolymam proficiuntur & ad Christianam gentem defendendam & tyrannidem infidelium debellandam efficaciter auxilium præbuerint, suorum peccatorum remissionem concedimus, & domos & familias atque omnia bona eorum in B. Petri & Romane Ecclesie protectione, sicut à Domino nostro Papa Urbano statutum fuit, suscipimus — Eos vero, qui pro Hierosolymitano vel Hispano itinere cruces sibi in vestibus posuisse noscuntur & viam dimisisse, cruces iterato assumere, viam ab instanti Pascha, usque ad sequens proximum Pascha persicere Apostolica autoritate præcipimus.* Fovebat Eugenius III. Ut enim Ludovicum Franciæ Regem ad alteram expeditionem in terram sanctam tanto facilius pelliceret, ita eundem Epistola transmissa, quam refert OTTO FRISINGENSIS Lib I. gestorum Frederici I. c. 35. alloquitur: *Nos autem vestrorum quieti & ejusdem Ecclesie destitutioni paterna sollicitudine providentes, illis qui tam sanctum, tamque pernecessarium opus & laborem devotionis intuitu suscipere & persicere decreverint, illam peccatorum remissionem, quam præfatus prædecessor noster Papa Urbanus instituit, auctoritate nobis à Domino concessa concedimus & confirmamus.* Interjectis hic quamplurimis civilibus privilegiis, subdit: *Peccatorum remissionem & absolutionem juxta præfati prædecessoris nostri institutionem omnipotentis DEI & B. Petri Apostolorum Principis auctoritate nobis à DEO concessa talem concedimus, ut qui tam sanctum iter devote inciperit & perfecerit, sive ibidem mortuus fuerit, de omnibus peccatis suis, de quibus corde contrito & humiliato confessionem susceperit, absolutionem obtineat & sempiternæ retributionis fructum ab omnium remuneratore percipiat.* Cum posthac nova sub Clemente III. suscipienda esset expeditio, & hic Papa prædecessorum suorum vestigia premens hominum animos simili amplissimarum indulgentiarum pollicitatione ad eandem excitavit. Verba ejus in Epist. ad Hubertum Cantuariensem Archiepiscopum apud MATTH. PARIS ad A. 1195. p. 150. hæc sunt:

sunt: Nos autem illis qui pro divinitatis amore hujus peregrinationis laborem assumere & quantum in se fuerit, implere studuerint, de indulgentia nobis à Domino auctoritatis officio illam remissionem imposita penitentia per Sacerdotale ministerium facimus quam predecessores nostri suis noscuntur temporibus statuisse, ut videlicet qui corde contrito & humiliato spiritu laborem hujus peregrinationis sumpserint & in penitentiam peccatorum hoc iter expedierint, si fide decesserint, plenam suorum criminum indulgentiam & vitam consequantur aeternam. Commendat hæc indulgentias mirum in modum BERNHARDUS quoque Epist. 322. T. 1. Oper. p. 131. item Exhortat. ad Milites templi c. 5. T. IV. Oper. p. 98. Incredibile etiam dictu quanta hominum multitudo, non modo notorie impiorum, verum & ceterorum omnium generum tam amplissimæ mercedis pollicitatione alleccta peregrinationem hanc aggressa fuerit. Vacuantur urbes & castella & pene jam non inveniunt quem apprehendant septem mulieres virum unum, adeo ubique vidue vivis remanent viris scribit BERNHARD. Epist. 246. T. 1. p. 109. Et GVILEL. MALMESBUR. Lib. IV. D stituebantur agri cultoribus, aedes habitatoribus, totis porro migrabatur urbibus. Nullus necessitudinum amor, affectus patriæ vilis — Gaudium erat euntibus, mæror remanentibus. Videres maritum cum matrona, cum omni postremo familia euntem. Videres carpentis impositos totos in iter transferre penates. Augustus erat limes transeuntibus, arctus trames itinerantibus, sic ruebant agmina serie longa trahentia. Opinionem hominum vincebat numerus, quamvis astimarentur sexagies centum millia itinerantium.

§. XVII.

Modo memorata pœnarum pœnitentialium commutationis ac redemptionis species aliam statim peperit, ut videlicet pro earum exsolutione certa pecuniæ summa penderetur. Etenim non licebat omnibus ob casus varios intervenientes crucem sumere ac militiam sanctam sequi; his itaque concessum erat militem in terra sancta militaturum suis sumptibus alere & vel hac ratione pœnas pœnitentiales redimere. Hac tamen cum differentia, ut ipsum iter Hierosolymitanum suscipientibus integra relaxatio seu remissio obtingeret; cæteris autem pars tantum quædam pœnarum, vel tertia, vel quarta, vel

vel septima, vel alia remitteretur, ut docet ALEXANDER Summæ part. 4. qv. 23. membr. 8. Accessit mox opinio eandem virtutem habere sumptus in Ecclesiarum ædificationem, reparationem, ornamentum aut similia suppeditatos; quin extendebatur ista relaxatio & ad res seculares v. g. pontium, itinerum rerumque similibus refectionem. Luculenter id comprobatur consueta illa relaxationis formula: *Qui denarium in ædificationem aut reparationem hujus Ecclesie vel Oratorii contulerit, tertiam partem vel quartam &c. pœnitentiarum imponendarum illi in Domino relaxamus.* Aut ut habet Bulla Archiepiscopi Jasperi §. V. adducta; *Nec non qui ad fabricam altaris prefati luminaria, ornamenta, libros, calices, aurum vel argentum aut quevis alia necessaria in suis testamentis seu Codicillis vel extra donaverint sive legaverint, donari vel legari procuraverint, manus adjuverint sive legaverint, donari vel legari procuraverint, manus adjuverint sive legaverint. --- Quotiescumque quancumque & ubicumque premissa vel aliquid premissorum devote fecerint. Nos Jasperus sancte Metropolitanæ Rigensis Ecclesie Archiepiscopus prefatus de omnipotentis DEL misericordia, Sanctorumque Petri & Pauli Apostolorum auctoritate confissi octuaginta dies indulgentiarum de injunctis eis pœnitentiis in Domino misericorditer relaxamus & concedimus per presentes.* Et quantumvis ab initio nova hæc relaxationis species multis, inprimis è Doctoribus Parisiensibus, exsolvendam esse pœnitentiam injunctam urgentibus, displiceret, qui haud parvas circa eam moverunt difficultates, vid. quæ hanc in rem è PETRI Cantoris Parisiensis Summa MStæ de Sacramentis & animæ consiliis fol. 189. adducit MORINUS de Pœnit. Lib. X. c. 20. §. 6. 7. p. 769. brevi tamen tempore nimium quantum invaluit, maxime cum ingens lucrum temporale, maximaque commoda in Ecclesiarum fabricas ac Episcopos inde redundarent. Exemplo esse poterit Mauricius Episcopus Parisiensis, qui quamvis ex infima eaque pauperrima plebe prognatus omnibus opibus destitutus esset, immanem tamen illam ac admirabilem fabricam Ecclesie Cathedralis Parisinæ B. Virginis Deiparæ sacræ, una cum quatuor Abbatibus in agro Parisiensi fundavit, extruxit ac dotavit, non aliunde, quam proposita conferentibus nummos suos in istas fabricas pœnitentiarum remissione tum partiali, tum totali. Hunc mox secuti sunt alii Episcopi, quin, ut antea dictum, rem adeo proficuum brevi & ad pontium, viarum,

rerumque similium reparationem ac conservationem extenderunt. Prolixus est in commendanda hac redemptione GVILELMUS Parisiensis Episcopus de Sacramento Ordinis cap. ult. multis contendens compensationem relaxationis pœnitentiæ canonicæ, quæ fit dando unum denarium aut tria ova in ædificationem Ecclesiæ aut ad similem pium usum utiliozem esse, Deoque magis acceptam, quam pœnitentiæ & diuturnarum macerationum exercitium, eo quod hac largitione DEI cultus propagetur & Sanctorum, qui in illa Ecclesia coluntur, intercessionibus concilientur. *Honor cultus ipseus, inquit, atque servitium non solum supplet quod de Pœnitentiis per indulgentias detrahitur, sed etiam superabundat in multo: maxime cum sacrificium laudis, orationum incensa & laudum thymiamata plus DEUS diligit, quam tormentorum pœnitentialium carnificinam, sicut ipsemet testatur Esa. LVIII. Numquid tale est jejunium quod elegi, per diem affligere hominem animam suam? Nunquid saccum & cinerem sternere? --- Manifestum ergo est, quod & major honor sit DEO, majorque utilitas animabus propter causas quas divino servitio, seu cultui superius assignavimus, ædificari Basilicam unam, in qua DEUS jugiter serviatur, animabus, sacrificiis & orationibus assidue succurratur, Sanctorum suffragia, qui, quacunque voluerint, apud Dominum possunt, die ac nocte ab eis impetrentur. --- Episcopalis ergo potestatis & officii est, carnificinam illam afflictionem quantamcunque, sive pro parte, sive pro toto, sicut expedire viderit, in hujusmodi bonum vel simile vel alteriusmodi, quod publica requirit utilitas, commutare.*

§. XVIII.

Verum hæc omnia nondum sufficiebant ad eximendum scrupulum Doctorum illius temporis animis injectum, qui ob unum vel alterum denarium in Ecclesiarum, altarium, pontium, viarum &c. refectionem ac commodum oblatum tam ampla fieri posset remissio, aut relaxatio hæc ad peccata in universum omnia extendi. Levissima ista pœnæ levitas, si quis, præsertim opibus abundans, contri- buendo unum vel alterum denarium ab omnibus pœnis canonicis multorum annorum sejunta aut alia opera durissima præscribentibus statim ac ita facile liberaretur, crucem semper animis figebat, valide-
dane

dane esset talis relaxatio citra intervenientem aliam pœnam relaxatæ proportionatam? Sic & continuo recurrebat istud Augustini aliorumque Patrum tritum axioma; quod homo non punit DEus punit. Post alias itaque bene multas hunc in finem excogitatas medelas omnium optima ac acceptissima ea visa est, quæ compensationem pœnæ relaxatæ e stabili pretioso Ecclesiæ thesauro deprompsit. Constabat hic thesaurus ex operibus satisfactoriis Christi B. Mariæ Virginis, Apostolorum, cæterorumque Sanctorum Christi membrorum. Quod Christi satisfactiones hic omittant Gelasius II. Honorius II. Bonifacius VIII. Papæ Romani, mirum profecto. Quæ cum isti iis superabundarent in Ecclesia recondita erant, ut inde Pontifex ac Episcopi per indulgentias suas tantum depromerent ac pœnitentibus in propriam satisfactionem applicarent, quantum hisce sufficere judicarent. Confugit ad hunc Ecclesiæ thesaurum ALEX. HALENSIS Part. 4. Summæ qv. 23. qui uti eundem membr. 3. una cum fundamentis suis latius exposuerat, ostendendo thesaurum hunc è meritis supererogationis membrorum Christi & maxime de supererogationibus meritorum Christi componi, ita membr. 6. inde tritam tum temporis objectionem; *Aut DEus punit, aut homo;* unde multi colligebant: si homines pœnam omnem relaxent, DEum illam punire & consequenter indulgentias, præsertim universales sive plenarias, apud DEum non valere, hac ratione solvit: *Potest dici quod quando Dominus Papa dat plenam indulgentiam, ipse punit obligando Ecclesiam aut aliquod membrum Ecclesiæ ad satisfaciendum. Vel potest dici quod thesaurus Ecclesiæ, qui exponitur pro satisfactione Ecclesiæ habetur principaliter è meritis Christi --- Unde potest dici quod DEus punit mala, que indulgentur, ut homo & DEus, patiendo & satisfaciendo pro nobis & sic Christus DEus & homo punit, sive puniunt.* Similiter quoque ALBERTUS Magnus Theologorum Dominicanorum princeps, Adduxerat in 4. dist. 20. art. 16. duas Magistrorum tunc vulgatas relaxationum definitiones: *Magistri, inquit, definiunt relaxationem sic, est satisfactionis majoris in minorem competens & discreta commutatio. Alii sic, relaxatio est pœne temporalis debita permissa diminutio.* Jam tertiam, suam procul dubio, subnectit: *Si quis tamen hanc dare vellet, scilicet quod indulgentia, sive relaxatio, est remissio pœne inunctæ ex vi clavium & thesauro super-*

erogationis perfectorum procedens, puto quod melius definiret. Explicat deinde totam, de ultimo autem ejus membro ita scribit: *Quia vero non potest remitti debite & discrete pro peccatis injunctum uni nisi fiat recompensa per alterum, qui plus debito facit; ideo jungitur ex thesauro supererogationis perfectorum procedens. In hoc enim thesauro habet Ecclesia, divitias meritorum & passionis Christi & gloriose Virginis Marie, omnium Apostolorum & Martyrum & Sanctorum DEI, vivorum & mortuorum.* Omnium magnificentissime autem de hujus thesauri virtute THOMAS AQUIN. loquitur, spreis enim reliquis omnibus rationibus pro indulgentiarum valore ab antiquioribus Scholasticis adductis thesauro huic unice innititur, indeque omnem indulgentiarum efficaciam deducere allaborat. Verba ejus in 4. dist. 20. qv. 1. art. 3. ita sonant: *Causa remissionis pœne in indulgentiis non est nisi abundantia meritorum Ecclesie quae se habet sufficienter ad totam pœnam expiendam: non autem causa remissionis effectiva est, vel devotio, aut labor aut datum recipientis, aut causa pro qua fit indulgentia. Unde non oportet ad aliquod horum proportionare quantitatem remissionis, sed ad merita Ecclesie quae semper superabundant, & ideo secundum quod applicantur ad istum, secundum hoc remissionem consequitur. Ad hoc autem quod applicantur isti, requiritur auctoritas dispensandi ejusmodi thesaurum, & unio ejus cui dispensatur ad eum qui merebatur, quod est pro charitatem, & ratio dispensationis secundum quam salvetur intentio illorum, qui opera meritoria fecerant. Fecerunt enim ad honorem DEI & utilitatem Ecclesie in generali: Unde & quaecunque causa adsit quae in utilitatem Ecclesie vergat & honorem DEI, sufficiens est ratio indulgentias elargiendi.* Idem indulgentiarum fundamentum praedixit Clemens VI in extravagante, *Unigenitus*, quae refertur Extravag. Commun. Lib. V. tit. 9. c. 2. una cum reliquis Scholasticis omnibus, praeterquam FRANCISCUM MAYRONIS in 4. dist. 19. qv. 2. id negantem, cum utraque & Christi & Sanctorum passiones sufficientem à DEO consecutæ sint remunerationem: nec non DURANDUM DE SANCTO PORTIANO, qui adductæ rationi hanc quoque addit: quod Sancti pro aliis pati nunquam intenderint, in 2. Sentent. dist. 20. qv. 3.

§. XIX.

Varia autem circa expositam pœnarum pœnitentialium commutationem ac redemptionem notanda veniunt. Atque initio quidem probe observetur eandem non in omnibus pœnis invenisse locum, quia quædam vel ægre, vel etiam simpliciter redimi non poterant, sed sine tali commutatione complendæ erant. Et quidem erant tales pœnæ certorum dierum jejunia, in quibus tamen determinandis Autores variare deprehendes. Concilium Epaunense A. 517. celebratum can. 29. certis criminum reis tertiæ diei jejunium sine relaxatione in pœnitentiam per biennium agendam imponens in hunc censum jejunium tertiæ diei quod referat manifestum. Iterum Concilium Triburienſe I. A. 895. habitum jejunium feriæ secundæ & quartæ equidem denarii pretio redimere permittit, sextam autem feriam caute observare jubet. *In his quatuor anniæ tertia feria & quinta ac Sabbato manducet & bibat quodcumque libeat. Et secundam atque quartam feriam denario aut predicto denarii pretio redimere jus habeat. Sextam vero feriam caute observet,* Can. 58. Hæc ut tanto facilius intelligantur, tenendum septimanam à veteribus in duas partes fuisse divisam, atque unicuique parti tres assignatos dies, ferias ipsis dictos: Primæ quidem feriam legitimam; Secundæ quartam & sextam, quæ vulgo dicebantur feriæ legitimæ; Tertiam, quintam & Sabbatum. Jam istæ quidem legitimæ feriæ, ut maxime esuriales in pœnitentiæ initio non facile redimebantur, nisi forte itineris aut infirmitatis causa; Hæc è contra facile poterant redimi, excepto cum gravissima cuiquam dicitata esset pœnitentia. Procedente tamen tempore uti priores feriæ jam sine difficultate redimi poterant; ita posteriores absque ulla redemptione fuerunt relaxatæ, quin in minoribus pœnitentiis ne quidem in hisce jejuniis demandatum fuit. Deinde variis etiam cum modificationibus hæc relaxatio fieri solebat. Primum vix aut nunquam anno primo ulla concedebatur redemptio; raro secundo & tertio anno. Inde modica erat hæc redemptio primis annis. Vix concedebatur in tribus Quadragesimis; imo in Quadragesima magna Pascha antecedente nunquam. Post tertium & quartum annum redemptio multo erat facilior. Neque tamen modo commemorati anni simul & semel, aut etiam unus eorum integre redimebantur; sed saltem die-

rum singularium in iis permissa erat redemptio. Sic & istius diei redemptio aliquando integra erat, ita ut pœnitenti liceret ea die comedere quicquid volupe erat: aliquando restringebatur & veluti dimidiabatur, h. e. licebat ei data elemosyna carnes aut pisces comedere, sed non bibere vinum vel aliud quid simile. Hæc potissimum in Quadragesima magna, nec non diebus Veneris observabatur. Lapsu autem temporis non modo dierum, sed mensium quoque ac annorum pariter redemptio permissa non tantum fuit, sed & optio pœnitenti communiter data; an pœnitentiam impositam peragere, an potius ejusmodi redemptionem eligere mallet. Porro nec tota semper pœna relaxata fuit, verum ejus vel media, vel tertia, vel quarta saltem pars, ne forte si tota ita facile remitteretur, Ecclesiastica disciplina dissolveretur ac tandem pessum daretur. Hinc & ipsi Pontifices in concedendis indulgentiis parci erant, & ne per cæterorum Episcoporum nimiam liberalitatem illæ profunderentur prudenter providebant, terminos nempe certos Episcopis hic figentes, quos transgredi nefas esset. Prælitit id inter alios Innocentius III. cum univervo Concilio Lateranensi IV. can. 62. ita decernens: *Ad hæc quia per indiscretas & superfluas indulgentias quas quidam Ecclesiarum Prælati facere non verentur & claves Ecclesiæ contemnuntur, & pœnitentiæ satisfactio enervatur, decernimus, ut cum dedicatur Basilica non extendatur indulgentia ultra annum, sive ab uno solo, sive à pluribus Episcopis dedicetur. Deinde in anniversario dedicationis tempore quadraginta dies de injunctis pœnitentiis indulti remissio non excedat. Hinc quoque dierum numerum Indulgentiarum literas præcipimus moderari quæ pro quibuslibet causis aliquoties conceduntur, cum Romanus Pontifex, qui plenitudinem habet potestatis, hoc in talibus moderamen consueverit observare.* Patet id etiam ex ipsarum Bullarum Indulgentiarum supra adductarum oculari inspectione. Baronius ad A. 1177. n. 7. seqv. T. XII. col. 853. ex hoc ipso fundamento ea quæ in monumentis Ecclesiæ Anconitanæ de Alexandro III. Romano Pontifice narrantur, concessum ab eodem fuisse Anconitanis primis diebus dominicis singulorum mensium tantum indulgentiarum, quantum arenæ possent capere ambæ manus simul junctæ, ut supposititia ac risu digna rejicit, cum non solerent Pontifices ejusmodi universales indulgentias concedere, præterquam

ijs qui expeditiones in terram sanctam fusciperent, ne beneficium male locatum dispendium fieret ac maleficium, censuraque divina solveretur. Denique & de modo computandi pœnarum pœnitentialium redemptiones quædam adjicienda erunt, ut sic tanto facilius intelligatur, qui brevi sc̃pius tempore multorum annorum pœnitentia fuerit exsoluta. Videlicet certa redemptionum facta fuerat æstimatio, ita ut unus jejunii dies, una septimana, unus mensis, unus annus tot nummis, tot Psalmorum decantationibus aut recitationibus, tot percussionibus & id generis aliis redimi possent; Quicunque itaque pœnitentium prædicta brevi tempore præstabant duplicabant, triplicabant &c. plurimorum annorum pœnitentiam intra paucos dies explevisse judicabantur. Sic inter alia centum solidi in eleemosynam dati uni pœnitentiæ anno æquabantur; qui centies ergo id præstabat centum annorum pœnitentiam, qui milles, mille annorum absolvebat. Neque tamen hic computandi modus adeo vetustus censei debet. Quantumvis enim sc̃pius adducta Pœnitentialia Bedæ, Burchardi, Ivonis, Reginonis diversas redemptionum species commemorent, nil tamen de computatione tali habent. Sic nec Patrum aut reliquorum Autorum antiquorum testimoniis res hæc confirmari poterit, apud quos altum hic silentium. PETR. DAMIANUS autem ejus faciens mentionem, & quidem ut rei novæ in Dominico exortæ, sua ætate eandem haud fuisse superiorem satis luculeter innuit. Non denuo hic transcribam, quæ supra §. XV. ex eodem de Dominico ut novæ hujus redemptionis auctore adducta, sed illa saltem, quæ computandi hanc rationem attinent, commemorabo. Ita autem Lib. I. Epist. c. 7.

Porro cum tria scoparum millia unum pœnitentia annum apud nos regulariter expleant, decem autem Psalmorum modulatio, ut sæpe probatum est, mille scopas admittat, dum centum quinquaginta Psalmis constare Psalterium non ambigitur, quinque annorum pœnitentia in unius Psalterii disciplina recte supputantibus invenitur. Sed, sive quinque vicies ducas, sive viginti quinques, centum faciunt. Consequitur ergo, ut qui viginti Psalteria cum disciplina decantat centum annorum pœnitentiam se peregrisse considat.

§. XX.

Sequitur ut quo tempore commemoratæ illa commutationes

ac redemptiones pœnarum pœnitentialium cœperint in Ecclesia adhiberi indigemus. Quanquam jam earundem originem accurate determinare non liceat, cum nusquam in Historia id luculenter revelatum sit, id tamen certum multo recentioris esse avi, quam ut veræ ac incorruptæ antiquitatis nota superbire possint, cum nullum ex hac pro earum antiquitate, longoque in Ecclesia usu adduci possit testimonium. Nec opinandum etiam omnes uno eodemque tempore invaluisse, quin altera altera prior exstitit. Quod itaque primi generis redemptiones per nonnulla opera leviora §. XIV. recensitas attinet, nullum pro iis testimonium octingentis & aliquot annis supra antiquius adferri poterit, quin & talia testimonia perquam rara sunt, usque dum attigeris annum salutis nongentesimum seu Sec. X. Evolvat quis Capitularia Caroli M. Ludovici, Caroli Calvi, nec non concilia iis regnantibus celebrata; nullam tamen redemptionum pœnitentiæ mentionem fieri deprehendet, multo minus quomodo illæ fieri debeant leget præscriptum. Primam redemptionum mentionem deprehendi in Capitulis è corpore Canonum excerptis Herardi, Archiepiscopi Turonensis, qui cap. 26. statuit: *Ut nullus pœnitentem cogat manducare vel bibere, nisi redemptio permessa sit: ita tamen, ut prius pro eo donet coram ipso redemptionem.* Inde Concilium Triburiense I. cujus hac de re sanctionem s. præced. expressimus, proprie huc spectat; verum notissimum ista A. 858. hoc A. 895. non esse antiquiora. Post alterum Remense V. concilium redemptionum facit mentionem, quando illius provinciæ Episcopi indicaturi qualisnam pœnitentia iis, qui bello Svesfionico inter Carolum & Robertum interfuerant, competeret ita decernunt: *Ut tribus quadragesimis per tres annos agant pœnitentiam. --- Omnibus vero his Quadragesimis, secunda, quarta & sexta feria, in pane, sate & aqua abstineant aut redimant. Similiter quindecim diebus ante Natalem S. Johannis Baptistæ & quindecim diebus ante Nativitatem Salvatoris, omni quoque sexta feria per totum annum, nisi redemerit, aut festività celebris ipsa die acciderit, vel cum infirmitate sive militia detentum esse contigerit.* Ast habitum illud A. 923. Regino Prumiensis Abbas jam commemorandus erit sub finem §. XIV. hanc in rem citatus. Nec is verò asserto nostro adversatur, cum sub finem Seculi IX. vixerit ac Collectionem suam de Disciplina

disciplina Eccles. veterum Germanorum jussu Rathbodi Trevirensis Ecclesie Archiepiscopi demum A. 906. conscripserit, nec etiam hac in re aliud quid Remensi concilio antiquius citet. Nec opus est de Burchardo quidquam addere, quandoquidem ille Reginone posterior & Libros suos Decretorum primum sub finem Seculi decimi & ineunte undecimo congefferit. Id tamen forte scrupulum cuiquam injicere posset, quod multa in ijs & pœnitentialibus antiquissimis, Theodori, Bedæ, nec non Romano transcripserit. Notius est, quam ut negari possit, Theodorum Cantuariensem Archi-Episcopum medio Sec. VII. Bedam autem sub initium Sec. VIII. vixisse; illi ergo cum in pœnitentialibus suis commutationum ac redemptionum faciant mentionem, has termino à nobis constituto esse antiquiores satis clarum. Verum non adeo difficile scrupulum hunc eximere. Theodorum Pœnitentiale, opus omnibus pene pœnitentiæ casibus accommodatum in gratiam Ecclesiarum Anglicanarum conscripsisse non nego; ast in corruptum illud habuisse Burchardum non sine ratione dubito. Etenim non conciliare possum, qui Curbertus Theodori uno intermedio in Archiepiscopatu Cantuariensi successor una cum reliquis Angliæ Episcopis in Synodo Cloveshoviensi II. A. 747. can. 26. redemptiones illas per elemosynas ut *novam adinventionem juxta placitum propria voluntatis ac plurimis tunc periculosam consuetudinem*, proferbere potuerit, cum sane apud Anglos longe maxima Theodori esset autoritas. Aut qui etiam in aliorum Conciliorum canonibus post Theodorum de pœnitentia agentibus adeo altum de redemptionibus silentium esse potuisset. Recentior proinde manus, redemptionibus illis jam invalescentibus, hæc Theodori Pœnitentiale addidisse censenda, forte ut tanto majorem iis conciliaret autoritatem. Idem etiam ad alterum Bedæ Pœnitentiale regerere licet. Non esse enim illa, quæ de redemptionibus adducuntur, Bedæ non unum svadet. Primo enim antiquum Pœnitentiale exemplar ab Ecberto, Bedæ coævo, recensitum talia non habet. Deinde modo Bedæ, modo Pœnitentiale Romano hæc tribui videas. Denique simile additamentum factum fuisse in antiquo pœnitentiale Romano convincere videtur comparatio c. 23. tit. 3. Pœnitentiale Romani vulgo editi cum Burchardi L. XVII. c. 56. Utrobique idem caput ex antiquo Pœnitentiale Romano citatur, apud Burchardum tamen nonnulla interferuntur,

H

runtur,

runtur, quæ in edito Romano non comparent. Relinquitur proinde conjecturæ locus Burchardi transcriptorem ista textui ut omiffa inferenda esse judicasse. Antiquitatis ergo indubitata fidem haud faciunt, quæ ex antiquis illis Poenentialibus adducuntur, nisi antiquissimi fuerint Codices, eo quod ejusmodi libri, ut & rituales, quo recentiores sunt eorum codices, eo magis additamentis sint obnoxii, è contra eo simpliciores, quo antiquiores.

§. XXI.

Flagellationes spontaneas quod concernit eas Dominicum Eremitam agnoscere autorem §. XV. probavimus; cœpere ergo primum vergente Sec. X. in Ecclesia adhiberi. Has non multo post excipere peregrinationes ad loca sancta, nec non expeditiones sanctæ, in Concilio Claromontano II. A. 1095. celebrato cum pollicitatione indulgentiarum plenarum primum solenniter constitutæ, ceu §. XVI. dictum. Tandem circa medium aut vergente jam Sec. XII. cœpere poenitentia per manuum auxiliatricum suppeditationem redimi. Non dissententur id Pontificii cordatiores, rei luculenta veritate convicti. MORINUS postquam multa de hac relaxationum specie, quæ jam Pontificiis Indulgentiæ *ad* *Exxxv* dicuntur, protulisset Lib. X. de Poenit. c. 20. §. 9. p. 770. notanter subjicit: *Ex universi nostri sermonis consequentia non abs re colliget aliquis, initium tertii indulgentiarum generis alius multo non esse repetendum, quam à tempore medii Seculi duodecimi. Vix enim ante illam artem occurrunt ejusmodi indulgentiarum argumenta.* Consentanea his sunt, quæ scribit PÆPBROCHIVS in A& Sanct. T. I. mense April. p. 792. n. 103. *Norunt & jam passim consentiunt eruditi in curia Romana viri, ejusmodi Indulgentiarum dandarum formulas non nisi XI. aut XII. seculo ceptas in Ecclesia usurpari, & citra difficultatem refellunt unum alterumve temporis anterioris sibi exemplum, quod possit in contrarium obijci.* Probat id præterea CHEMNITIUS Exam. Concil. Trident. Part. IV. c. 4. p. m. 121. inde, quod nil de postremis his indulgentiis apud Burchardum, Gratianum vel Longobardum: *Es tempore Burchardi quidem, scribit, qui circa annum Domini 1020. scripsit ac Gratiani etiam tempore, cujus decretum circa annum Domini 1150. editum esse* *Glos. 2. qu. 6. refertur, commutationes satisfactio-*
num

nam capisse supra ostendimus. De indulgentiis vero, de quibus nunc agimus nulla in ipsorum scriptis exstant vel testimonia, vel exempla. Nec in Longobardo etiam. Ergo non longe ante annum Domini 1200. videntur originem suam capisse novæ hæ indulgentiæ.

§. XXII.

Lustremus nunc quæ & hic in contrarium ac pro probanda indulgentiarum enumeratarum antiquitate alii Pontificiorum obvertunt. Jam supra §. VI. dictum: Multum eos in Gregorio M. gloriarî, à cujus quippe tempore Indulgentiarum usum usque adeo notum, & perspicuum fuisse jactant, ut ne adversarii quidem id negare, nisi omnino impudenter, valeant. Hunc enim in diebus stationum populo Romano indulgentias concessisse tum è GVIL. ALTISIODORENSI Lib. IV. Summæ Tract. 6. c. 9. tum S. THOMÆ in 4. Sent. dist. 20. qv. 1. art. 3. quæst. 2. autoribus gravissimis probant. *Instituit Romæ ejusmodi relaxationes & si aliquis est Romæ per Quadragesimam & sequitur processiones habet de relaxationibus plusquam quinquaginta annos,* inquit de Gregorio ALTISIODOR. l. c. Verum pudeat hic potius Pontificios, eorumque Promachum Bellarminum talia in comprobanda re ardua adducere, quæ manifesto falsa sunt. Quid enim hoc aliud, quam incautis deliberato consilio imponere? Falsum Gregorium M. in diebus stationum populo Romano indulgentias concessisse, cum ne verbulum quidem de eo vel in Gregorio, etiam iis in locis, ubi eas commemorandi perquam opportuna erat occasio, vel in scriptoribus coævīs aut proxime sequentibus. Nec vel Altisiodorensis vel Thomæ (antiquiores producere non possunt Pontificii) etiam tanta est autoritas, ut in nudo eorum testimonio acquiescamus. Sunt enim Scriptores multo recentiores, qui Sec. XIII. adeoque annis plusquam 600. ab obitu Gregorii M. vixere; habuere ergo illa vel ex ipso Gregorio, vel ex scriptoribus aliis Gregorio proximis, vel ex revelatione divina, vel traditione. Neutrum priorum adstrui potest, ergo habuere è traditione vulgata, hæc autem quam fallax sit, æquis ignorat? Imo hos ipsos autores, quos tanti facit Bellarminus Lib. II. de indulg. c. 20. ut eorum affirmationem multo amplius valere dicat, quam silentium omnium aliorum scriptorum, alii Pontificiorum faniore in antiquitate parum versatos ac infelices

historicos vocant, in quorum allegationibus multa deprehendantur falsa, quique errorem vulgi sequentes scerpissime decepti sint. Tale de iis iudicium ferunt plus simplici vice tum MORINUS, tum PEBROCHIUS in scriptis suis. Audiamus quid in specie de præsentis testimonio iudicet MORINUS Lib. X. de Poenit. c. 20. §. 10. p. 770. Refert, inquit, *Guilelmus velut ex S. Gregorio quod ex scriptis, nonnullique post ipsum Scholastici celebres. Sed apud S. Gregorium ista nunquam occurrunt, nec quid aliud quod aliquatenus hoc confirmet. Mirum esset morem, qui si est aliquis, debuit esse frequentissimus propter sui commoditatem & utilitatem, apud Sanctum deprehendi, de quo nec eo tempore, nec multis ante & post seculis, nulla memoria, nullum vestigium, nulla umbra. Formata sibi jam exceptione: At Guilelmus Alesiodorensis testatur S. Gregorium ita statuisse & celebres Scholastici vel illius auctoritate fulti, vel eodem codice quo usus est, persuasi idem affirmant. Candidè respondet: Quis nescit qua cruce valeret in antiquis operibus discernendis & dispungendis plerique istorum seculorum auctores? Num aliquando non imposuit ipsi titulus libro ab impostore positus? Rem notissimam quid opus est pluribus persequi. Nec adeo difficile etiam erroris originem pandere. Conveverant Pontifices Romani postremorum temporum ad stationes in certis urbis Romæ Ecclesiis multas & magnas profundere indulgentias. Bonifacius VIII. Basilicæ S. Petri & Pauli hoc privilegium concessit. Addidit Clemens VI. Ecclesiam Lateranensem: Sixtus IV. Ecclesiam Mariæ majoris. In his jam Ecclesiis indulgentiæ primum in Jubilæis concedebantur: at brevi post, negotiatione hac adeo feliciter procedente, additæ sunt aliæ etiam urbis Ecclesiæ & indulgentiarum numerus singulis ferme diebus in infinitum auctus fuit, ita ut juxta supputationem Quæstorum hospitalis Sancti Spiritus Romæ inveniuntur indulgentiæ omnium & singularum stationum ultra decies centena millia annorum & plusquam quadraginta duæ plenariæ. Conf. CHEMNIT, Exam. Conc. Trident. Part. IV. c. 4. p. m. 133. qui distinctius summam hanc indulgentiarum ex summis tum latine Romæ A. 1475. tum posthac germanice Norinbergæ A. 1491. editis ob oculos sistit. Animadvertentes itaque Gregorium M. stationum facere mentionem, ejusdemque homilias in iis habitas proflare, credidere suas cum Gregorii stationibus amice conspirare eundemque morem*

morem Gregorio fuisse servatum, qui sibi familiaris. Se decipiuntur nimium quantum, & alios quoque decipiunt, qui ita concludere consueverunt. Non piget hic denuo transcribere illa BONÆ Lib. III. rer. liturg. c. 18. §. 1. *Multa quidem vocabula nobis & priscis Patribus communiarati nemus, sed sensu ab eo, quem tunc habebant, non minus alieno, quam nostra tempora à primis post Christum Seculis remota sunt.* Hoc ut tanto clarius elucescat, brevibus quid primis illis Christianis fuerint Stationes explicandum erit. Nil aliud autem erant, quam statæ quædam feræ, quibus vel Dominica die vel alia etiam, maxime Mercurii & Veneris, populus in templis conveniebat ad adorationem, verbi auditum ac mysteriorum participationem. Nomen videtur accepisse vel *de militari exemplo*, ut loquitur TERTULL. de Oratione c. 14. T. II. p. 183. Quemadmodum enim excubiæ militum & eorum præforibus palatii standi excubandive functionis statio vocabatur; ita verisimile quoque Christianos moram istam ac officium, quod pro tutela Ecclesiæ atque ut DEI misericordiam & gratiam sibi conciliarent, in Ecclesia usurpabant, excubias & stationem vocasse. Vel quia stantes verbum audiebant. Pluribus de iis egere ISIODORUS HISPAL. Lib. VI. Origin. c. 19. p. 83. JAC. PAMELIUS not. ad Tertull. Lib. de Orat. c. 14. & Lib. II. ad Uxorem c. 4. DIONYS. PETAVIUS Animadv. in Epiphaniæ exposit. Fidei T. II. Oper. p. 356. seqv. GAB. ALBASPINÆUS Lib. I. Observat. Observ. XVI. p. 69. seqv. E contra stationes Pontificiorum definiente MACRO Hierolex. p. 581. loquente etiam id re ipsa, sunt indulgentiæ quæ acquiruntur in ea Ecclesia, in qua statio assignata. Diversæ ergo prorsus naturæ. Præterea sicut nemo ita concludit: Tertullianus II. cc. Cyprianus Epist. XLI. Gregorius Nazian. Orat. in conc. Ep. mentionem faciunt stationum, ergo per eas indulgentias intelligunt. Sic nec circa Gregorium M. eadem valet collectio.

§. XXIII.

Excipit autem circa hoc Gregorii M. exemplum SEB. à S. PAULO in exhibitione errorum Papebrochii art. XIII. § 3 n. 30. 31. posse illud ex alio quodam antiquitatis monumento comprobari, videlicet e veteri Tabula Ecclesiæ Lateranensis, in qua S. Gregorium & ante illum S. Sylvestrum, plenariam indulgentiam omnibus ad Ecclesiam

H 3

Late-

Lateranensem confluentibus concessisse, scriptum sit. Verum respondit eidem jam ipse Papebrochius, Tabulamque hanc abnormem ab omni veri specie fabulam esse evicit. Et id quidem rationibus tribus validissimis. Primam depromit a silentio Codicum pro conscribendis Brevibus Seculis VII. VIII. IX. X. usitatas formulas comprehendentium. Inveniri in Bibliotheca Vaticana ejusmodi Codices quam plurimos, ut sibi quondam scripserat Schelstratius Bibliothecæ hujus custos, in nullo tamen eorum de indulgentiis quidquam commemorari. Adducit etiam loca complura ex illo Codice, quem Joh. Garnerius sub titulo: *Liber diurnus Romanorum Pontificum A. 1680.* publicavit, in quibus necessario indulgentiarum facta fuisset mentio, si tum temporis illas Papæ dare convevissent, cum tradant Summi Pontificis ad episcopos suæ ordinationis de locis sacris ac reliquiis præcepta, horum item petitiones ac istius responsa de dedicandis Ecclesia, Oratorio, Altari, Baptisterio, vel iisdem, cum post ruinam vel incendium restaurantur. Equis enim crederet Episcopos tunc temporis ad promovendum tam pium opus vel etiam ad augendum concursum fidelium pro tam solenni actione indulgentias à Papa petere intermissuros aut hunc easdem iis denegatum fuisse. Altum vero hic silentium. Alteram rationem petit e mutato & coarctato in hac tabula annorum quorum indulgentiæ promissæ erant numero. *Nunc. scribit in Respons. ad Exhibitionem Seb. à. S. Paulo Part. II. art. XIV. 61. ad Tabulam Lateranensem redeo, in qua notantur Indulgentiæ, pro die dedicationis concessæ, Romanis quidem & circum adjacentibus unius anni, cæteris mare non transeuntibus duorum annorum, sed his qui maria transmare noscuntur septem annorum & septem quadragenarum. Atque hic primum nota mutatos, caute quidem, sed mala fide annorum numeros quos notabat vetustior Scriptura apud Onuphrium Panvinium, qui descripsit quales reperit suo tempore i. e. ante annum 1570. quo suum de septem Basilicis opusculum edidit. Notabat enim avi superioris tabella, ut legitur p. 108. Indulgentias concessas Romanis & finitimus annorum M. & Transpadanis MM. Transalpinis MMM. easque omnes confirmarunt & auxerunt (ut ibidem legebatur) Alexander IV. A. 1280. & Bonifacius VII. A. 1300. quod de utroque merito negabitur, attenta Sec. XIII. parcitate supra demonstrata, & excessu numeri tam enormis, ut hoc curiosiori Seculo non tantum in-*
credi-

credibilis visus est, sed etiam futurus scandalo, nisi minueretur, prout factum vides & factum recte ad fructum publicæ edificationis, sed non recte ad usum historicorum inde admonendorum, quam nihil antiquæ rei credi posse ejusmodi tabulis ad arbitrium aditium importune sciolorum auctis & alteratis. Ultimo auctoritatem hujus tabulæ destruit testimonio JUL. CÆS. RASPONI qui in Historia sua Basilicæ Lateranensis de Indulgentiis agens sub hac formula ad eam provocat: *Si quid fidei antiquissimo Codici ac Tabulæ quam magnam apellamus, tantis aperte significans, quanti eam faciat. Unicum tantum contra fidem prædictæ tabulæ superaddo, hoc nempe, quod tempore Gregorii Pœnitentiæ ad formam canonum antiquorum adhucdum acta fuerit, & quamvis nova jam antiquis ignota pœnitentibus imponerentur opera pœnalia, nemo tamen ante expletum satisfactionis tempus communioni restituebatur; proindeque nullus tunc Indulgentiarum usus.*

§. XXIV.

A Gregorio M. ad Leonem III. descendunt, qui sedem Romanam sub initium Sec. IX. tenuit. Hunc amplissimas variis in locis concessisse indulgentias e LUDGERO in Epist. de S. Sviberto, quæ exstat apud Surium 1. Mart. Tom. II. p. 39 post vitam S. Sviberti à Marcellino descriptam, probant. Ita enim Ludgerus l. c. c. 9. *Idem S. Leo Papa anno dominicæ incarnationis 803. cum magna solennitate suorum Cardinalium, Archiepiscoporum, Episcoporum & Prælatorum ac primatum ad Imperatorem Carolum in Germaniam veniens & ab eodem Imperatore imperialiter cum suis susceptus inter multa pietatis sue opera, instantia ejusdem Srenissimæ Imperatoris & Regis Aquisgrani in palatio dedicavit Ecclesiam perpetua Virginis Mariæ donans eandem Ecclesiam multis indulgentiis — Et Colonia Agrippinæ tam ad S. Martinum, quam in Capitolio altaria consecravit & multa alia Monasteria & altaria ac Capellas per Alemanniam & Galliam consecravit: ubique multas indulgentias conferendo. Tandem commemorat quomodo Leo cum Carolo Imperatore, Archiepiscopo Colonienfi & numerosissimo procerum comitatu Verdam se contulerit & Svibertam in Sanctorum catalogum retulerit, festo item hujus Neo-Sancti speciales indulgentias indulserit. Obtulit idem S. Papa eidem Ecclesiæ speciales*

ales indulgentias cunctis fidelibus celebrantibus festum S. Sviberti Episcopi & ad divina consuentibus. At multa præsto sunt quæ Epistolam hanc Ludgeri ejusdem non esse, sed ab alio quodam Monacho Verdensi in sui monasterii commodum & gloriam, forsan ante trecentos vel quadringentos annos confictam evincunt. Nam quæ autor hic de tempore itineris Leonis III. ad Carolum, de mora ipsius in Caroli comitatu ac variis itineribus cum eo susceptis commemorat non modo præter omne historicorum testimonium, verum & contra omnem historiam adducuntur. Porro comitatum Pontificis recensens vice plus simplici Cardinalibus primum attribuit locum, post eos Archiepiscopos, Episcopos & Prælatos demum commemorans. E contra ex Historia Ecclesiastica constat tempore Leonis hujus Cardinales Episcopis adhuc fuisse inferiores, imo nihil amplius quam Presbyteros & Diaconos majorum seu Episcopaliū Ecclesiarum Cardinales sive principales, & nomine hoc saltem à Presbyteris minorum Ecclesiarum fuisse distinctos. Quia adhuc Sec. XI. Cardinales Presbyteri vel Sacerdotes Cardinales in Ecclesia Gallicana Curiones appellati sunt, qui Episcopis & Archidiaconis erant inferiores. Constat ipse NATAL. ALEX. H. E. Sec. XI & XII. cap. VII. art. 2. Tom. VI. p. 546. eos primum Sec. XI. *novis radiis fulgere cepisse*. Conf. SPANHEM. Hist. Christ. Sec. XI. c. VI. §. 1. T. I. col. 1532. seqv. *Νοθητα* etiam Epistolæ hujus prodit, quod autor S. Sviberti relationem in catalogum Sanctorum eo modo factam esse referat, qui demum Sec. XIII. adhiberi cæpit. Canonizationis ritus cum primum in Ecclesiam introduceretur, admodum simplex erat & quemadmodum è Petro Damiano ostendit BARONIUS ad A. C. 1027. n. 13. T. XI. col. 120. tota canonizationis solennitas erectione altaris super defuncti corpus peragebatur. Post illud tempus auctæ sunt ceremoniæ & solennitates. S. Sviberti canonizatio autem multo majoribus solennitatibus peracta esse perhibetur. Plura adhuc adfert contra hanc Epistolam MORINUS de Pœnit. Lib. X c. 20. §. 12. p. 771. tale de ea ferens judicium: *Undique rimosa est historia ista & sabellis veritati affutis fatiscit.*

§. XXV.

Denique ad Sergium II. hic provocare solent, cujus tempore cum plurima Sanctorum corpora Romæ de cœmeterio Priscillæ via salaria

salaria in Ecclesiam S. Martini transfererentur, Sergium hunc perhibent statuisse omni anno in festivitibus eorum indulgentiam trium annorum & trium quadragenarum omnibus ad ea devote venientibus. Memoriam hujus ibidem exstare asserunt in marmore vetustissimis literis incisam, quam & BARONIUS ad A. 847. n. 4. Tom. X. col. 52. & BELLARMIN. Lib. I. de indulg. c. 3. referunt. Sed nec hoc monumentum fidem facit. Undenam enim adversarii evictum dabunt tabulam hanc marmoream ad mandatum Sergii aut eo vivente erectam esse, cum nulla æra adnotata cernatur. Potuit & alius eandem erigere & ut corpora hæc Sanctorum ibidem recondita tanto majori cultu afficerentur Sergii auctoritatem prætexere, vel quod pervasus esset Sergium revera tale quid præstitisse, vel ut pia quadam fraude (ut ipsi loqui solent) credulos circumveniret. Nec inanem prorsus esse hanc conjecturam is nullo non negotio agnosceret, qui animo attento perpenderit quanta cum severitate Sec. IX. quo Sergius hic Pontificatum tenuit, Ecclesia impositarum poenarum poenitentialium exsolutionem urserit. Habemus & hic sincerum veritatis assertorem MORINUM dum l. c. s. 13. p. 771 ita de præsentis exemplo scribit: *Sane qui animo revolverit quanta cum severitate seculis octavo, nono, decimo & undecimo Pontifices Poenitentiam Canonicam coluerint & imposuerint, quorum exempla & decreta pluri- ma toto libro septimo relata sunt; Qui apud se perpenderit, quod Pontifices nusquam legantur in probatis auctoribus aut scriptis propriis tantillum his indulgentiis simile relaxasse, licet Romam ipsam ad Poenitentiam impositionem à criminum reis convenirentur, non puto in animum induciturum Pontifices illis seculis Indulgentiarum tantam gratiam fecisse. Vix enim tantam poenitentiarum canonicarum gratiam Seculo duodecimo fniente in pari causa fecissent.* Easdem indulgentias PAPEBROCHIUS quoque Responf. ad Exhibit. Seb. à S. Paulo Part. II. art. XIV. n. 8. explodit ac pluribus refutat.

S. XXVI.

Non poterant non ex introductis istis poenarum poenitentia- lium commutationibus ac redemptionibus varia sequi incommoda, imo & Ecclesiæ & poenitentibus ipsis nociva. Primum quod hic notamus est antiquæ poenitentia animabus perquam salutaris tacita

everſio. Quamvis enim conſitentibus crimina ſua ad ſatiſfactionem
 pœnitentia canonica imponeretur, lvaaderetur ac urgeretur, detre-
 ſtantibus eam tamen mitigabatur. Adhucdum de mitigatione illa
 ut ſevereiorē conſequerentibus denuo minuebatur, donec pœnitens
 pœnæ levitatem verecundatus tandem in hac Sacerdotis mitigatione
 acquieſceret. Præterea cernentes pœnitentes erogando duos vel tres
 denarios in hujus Eccleſiæ, Pontis, viæ ac ſimilium reſectioem hic
 tertiam pœnitentiæ partem, illic quartam, alibi integram remitti:
 animadvertentes item Episcoporum in iis proponendis ac conceden-
 dis liberalitatem, vix ac ne vix ad agendam canonicam pœnitentiam
 adigi poterant, cum unicuique præſto ſemper eſſet pœnæ hujus vel
 in rem longe levioſer commutatio, vel facilis admodum redemptio.
*Hæc relaxatio merito dici poteſt cauſa remiſſarum & tandem obſoleſca-
 rum pœnitentiærum. Quis enim longiſſimis & duriffimis pœnitentiis,
 quas libro ſexto & ſeptimo deſcripſimus, noctu, diuque incumbere velit,
 qui uno denario, aut etiam obulo juxta Epifcopi mandatum erogato ter-
 tiæ pœnitentiærum canonicarum parti ſumma quadrante ſatiſfacit &
 triplicato denario totam ſummam albo expungit? Quicquid ſubtiliter
 dicatur & diſputetur, hoc axiomate poſito, diſtillime pœnitentiæ ca-
 nonicæ actio perſuadebitur, cum ad ſe ab ea redimendum tam facile &
 parabile unicuique præſto ſit remedium. Stupidiffimus quiſque ad hanc
 Conſequentiam intelligendam idoneus eſt. Quis vero, que contra op-
 poni ſubtiliter poſſunt, animo capit? Hoc paulo poſt demonſtravit ex-
 perientia & in hunc uque diem demonſtrat, ingenue conſitetur ſœ-
 pius laudatus MORINUS Lib. X. de Pœnit. c. 20. § 3 p. 768. In-
 de porro fluebat veræ contritionis languefactio. Quid opus enim
 amplius diu multumque de commiſſis malefactis animum excrutiare,
 aut internum mentis dolorem externis ſignis manifeſtare, ubi in
 promptu ſtatim erat medela. Sic & ſeræ emendationi per hujus-
 modi relaxationes haud parvum poſitum fuit obſtaculum. Pergra-
 vis iſta ac diuturna pœnitentia quondam peccatoribus per canones
 Eccleſiaſticos impoſita multos a peccandi conſuetudine retrahebat.
 Nimia vero hæc facilitas minuendi ac allevandi opus pœnitentiale
 non poterat non frena quaſi laxare. Id quod nemo diſtinebitur, quæ
 ſaltem attente perpenderit quanta facilitate, quamque rapido curſu
 cum ſemel quocunque modo porta patet, à morum ſeveritate homi-
 nes*

nes desleatant. Accessit persuasio impunitatis in delictis, maxime cum crederent jam homines permutationibus istis, tanquam opere operato DEO pro peccatis satisfieri. Sic BURCHARDUS Lib. XIX. Decret. c. 56. canonem à Concilio Cabilonensi contra eos, qui ex industria peccant & propter largitionem eleemosynarum sibi impunitatem quandam peccandi promittunt, adducit, qui ita sonat: *Sed nec hoc prætereundum putavimus quod quidam ex industria peccantes, propter eleemosynarum largitionem quandam sibi promittunt impunitatem. Eleemosyna etiam extinguit peccatum, juxta illud: Ignem ardentem extinguit aqua & eleemosyna extinguit peccatum. Sed ea quæ aut necessitate, aut casu, aut qualibet sunt fragilitate. Ea vero quæ ex industria ad cujuslibet libidinem explendam idcirco fiunt ut eleemosynis redimantur, nequaquam eis redimi possunt: quia qui hoc perpetrant, videntur DEum mercede conducere, ut eis impune peccare liceat. Non ergo idcirco quia peccare debet ut eleemosynam faciat: sed ideo eleemosynam facere debet quia peccavit. Mentem etiam & corpus quæ libido traxit ad culpam, afflictio & contritio debet reducere ad veniam.* Quod circa eleemosynas, idem & circa peregrinationes sacras accidisse, ut nempe & iis quidam ex omnibus ordinibus, ad peccandi impunitatem abuterentur, alter canon ejusdem Concilii à BURCHARDO l. c. c. 51. annotatus docet: *Nam & quibusdam qui Romam, Turonumve & alia quædam loca sub prætextu orationis inconsulte peragrunt plurimum erratur: Sunt Presbyteri & Diaconi, & ceteri in clero constituti, qui negligenter viventes in eo purgari se à peccatis putant & ministerio suo fungi debere, si præfata loca attingant. Sunt nihil minus laici qui putant impune se aut peccare, aut peccasse: quia hæc loca oraturi frequentant. Sunt quidam potentium qui acquirendi census gratia sub prætextu Romani sive Turonici itineris multa acquirunt, multos pauperum opprimunt & quod sola cupiditate faciunt, orationum sive sanctorum locorum visitationis causa se facere videri affectant. Sunt pauperes qui vel ideo id faciunt, ut majorem habeant materiam mendicandi, de quorum numero sunt illi, qui circumquaque vagantes illo se pergere mentiuntur: vel quia tantum sunt vecordes, ut putent se sanctorum locorum sola visione à peccatis purgari, non attendentes quod ait B. Hieronymus: Non Hierosolymam vidisse, sed Hierosolymis bene vixisse laudandum est. Verum majorem*

adhuc impunitatis pervasione notabis, quodsi animum ad recentiorum illam indulgentiarum speciem à missionariis Pontificis tantis cum pollicitationibus propositam contuleris, Non urgebo hic pervulgatam illam historiam de Nobili isto qui Tezelium adibat indulgentiarum Bullam de peccatis in posterum committendis ab eodem petens; hac autem caro obtenta ipsum Tezelium in sylva invadebat omnique pecunia, quam undiquaque corraserat, spoliabat, impune se id facere posse obemptam Bullam jactans. Majorem fidem facient Gravamina Germanicæ Nationis contra Indulgentiarum Papalium onera, in Comitibus Norinbergenfibus A. 1522. Oratori Pontificis oblata. Ita autem Gravamine III. conqueruntur Germanicæ Status: *illud importabile jam olim increbuit Romanarum indulgentiarum onus, quando sub persona pietatis, cum aut Basilicas Romanas construere aut professionem in Turcas parare polliciti sunt Romani Pontifices, omnem a simplicibus, nimiumque credulis Germanis exsuxerunt pecuniarum medullam. Et quod longe majoris est faciendum, per has imposturas ac earum conductitios præcones & prædicatores profligata est Germana Christianorum pietas, dum qui extrudere volebant venales suas Bullas, laudes suis mercibus occinebant miras & inauditas, condonari per emptitias has condonationes nedum noxas pæteritas aut futuras viventium, sed & defunctorum vitæ, existentium in purgatoriù (quod vocant cantores illi indulgentiarum) igne, modo numeraretur aliquid, modo tinne dextera. Atque his mercium nundinationibus simul & spoliata est ere Germania & Christi pietas extincta, quando quilibet propretiù, quod in has merces expenderat, modo peccandi impunitatem sibi pollicebatur. Hinc supra, incestus, adulteria, perjuria, homicidia, furta, rapine, fenora ac tota malorum lerna semel originem sibi traxerunt. Quod enim malorum amplius jam horrebunt mortales, quando sibi peccandi licentiam ac impunitatem, nedum in vita, sed & post obitum, ere, licet immodico comparari posse à nundinationibus illi indulgentiaris semel persuasum habent? maxime Germani, quibus per hos vere pietatis fucos, sub religionis persona nihil non persuaderi difficile est? ut ingenio plane ad pietatem credulo est Germania. Item Grav VI. Si quis unde numeret habeat, jam nedum presentes indulgentiarum constitutionum transgressionem: sed & in futurum impune, ut eas ipsas transgredi liceat, indulto permittitur. Quo fit, ut ansam*

ansam inde accipiant it̄ cum quibus ita dispensatum est, pejerandi, homicidia, adulteria & similia flagitia perpetrandi, quando quilibet ex Sacerdotum vulgo absolutionem empitiā, virtute indulti, his imperiri potest. Lege historiam temporum Reformationem proxime antecedentium & plura hujus rei deprehendes documenta.

§. XXVII.

Sic tandem in meras nundinationes antiquæ Indulgentiæ degeneraverant. Cœperat Romanos Pontifices sacra auri fames, cumque doctrina Petri & animus & mores ejusdem, ab opibus quippe longe alienissimos Act. III, 6. successores prorsus iniqui dimiserant. Experientia itaque satis diuturna edocti vix efficacius aut compendiosius corradendæ pecuniæ ac thesaurum Pontificis locupletandi remedium inveniri posse, quam largam Indulgentiarum profusionem, eas Ecclesiæ & commendare & obrudere nullo non tempore, variis item sub speciebus cessarunt. Factum id initio est in solennibus istis Jubilæis quibus Pontifices Romani è thesauro satisfactionum Christi & Sanctorum pœnitentibus & nonnulla urbis Romæ templa visitantibus plenissimas peccatorum suorum indulgentias concedebant. Autor eorum omnium consensu Bonifacius VIII. *Vir, judicio JOH. VILLANÆI Scriptoris Pontificii apud Joh. Ern. Gerhardi Disp. de Jubilæo, multo quidem verum usuprasiāns, cæterum crudelis, superbis, aurifitiens, quo gentiles (i. e. Nepotes) suos opulentos relinquere.* Hic sub initium Sec. XIV. primus hanc festivitatem solennem instituit ac mediante Bulla A. MCCC. VIII. Calend. Martii Romæ indixit, quæ habetur cap. antiquorum Extravag. commun. de Pœnit. & remiss. in qua ad Basilicas B. Petri & Pauli reverenter anno isto ac quolibet centesimo futuro, Romanis quidem ad minus triginta diebus continuis vel interpolatis & saltem semel in die: peregrinis vero aut forensibus simili modo diebus quindecim, accedentibus, vere pœnitentibus & confessis non solum plenam & largiorem, verum plenissimam suorum peccatorum indulgentiam promittit. Propositum autem sibi fuisse hoc ipso medio & suos & Ecclesiæ Romanæ thesauros locupletare, dubitare nos non permittit tum ingenium ejus aurifitiens, modo è Villanæo descriptum, tum Concilii Viennensis post annos decem habitū constitutio contra quæstores elemo-

fyuarum simplices decipientes & aurum subtili vel fallaci potius ingenio ab iis extorquentes, quæ habetur in Clementinis Libr. V. tit. de pœnit. & remiss. Certe probabile non est Quæstros hosce propria autoritate suscepturos tale quid fuisse, si non praxin Ecclesiæ Romanæ elemosynas pro indulgentiis recipientis, prætereire potuissent. Placuit hoc aurucupium Clementi VI. adeo, ut Jubilæi celebrationem ab anno centesimo ad quinquagesimum quemque reduceret, adjecta etiam prioribus Basilicis S. Petri & Pauli Lateranensi Ecclesia. Bonus & hic quidem conspicitur prætextus teste Bulla indictionis cap. Unigenitus Extravag. de pœnit. & remiss. veram interim causam sacram auri famem fuisse is facile concedet, qui mores curiæ Romanæ tunc temporis perpenderit. Clarius id adhuc conspicitur ex actis subsequen-
 tum Pontificum, qui uti omnes aucupii hujus participes fieri desiderabant; ita terminum Jubilæi breviorē adhuc figebant. Urbanus VI. enim Jubilæum ex quinquagesimo ad annum trigésimum tertium reducens, illud A MCCCXC. celebrari voluit, in eo tamen infelix, quod morte præventus messē illam largam successori suo Bonifacio IX. relinquere coactus fuerit. Quantum vero hic exinde perceperit fructum testatur THEODORICUS à NYEM, unus ex intimis Bonifacii IX. consiliariis Lib. I. de Schismat. c. 68. scribens: *Innumerabiles peregrini variis regnis & provinciis, quæ erant de obedientia Urbani ad urbem venerunt & maxima offertoria Ecclesiis & Basilicis urbis data fuerunt, quorum major pars ad manus Bonifacii & quorundam aliorum devenit. Ipse vero Bonifacius hujusmodi offertoriis non contentus, licet ad maximas summas ascenderent (erat enim insatiabilis vorago & in avaritia nullus ei similis) ad diversa regna misit quæstuarios, vendendo distam indulgentiam offerentibus tantum, quantum essent expensuri in via, si propterea ivissent ad urbem. Hujusmodi exactores seu quæstuarii etiam maximas summas pecuniarum simplicibus seu barbaris subtiliter extorserunt: Ita aliquando in uno regno, seu in una provincia hujusmodi venditionibus ultra centum millia florenorum reportarunt: quia omnia peccata etiam sine penitentia ipsis consentientibus relaxarunt, super quibuslibet irregularitatibus dispensarunt interventu pecuniæ, dicentes se omnem potestatem habere super hoc, quam Christus Petro ligandi & solvendi contulisset in terris. Neque hoc tamen Bonifacii famem exfatiare poterat præcipue cum*
 major

major redituum pars in aliorum manus pervenisset; quapropter aliud Jubilæum decennio post A. MCCCC celebrandum publicavit. Posthac Paulus II. novam Jubilæorum periodum, videlicet viginti quinque annorum orbi Christiano obruit, addita Ecclesia S. Mariæ Majoris. Ipse tamen terminum hunc morte præventus non attigit, sed Successori Sixto IV. A. MCCCCLXXXIII. 4. Calend. Sept. celebrandum reliquit. Inde mos iste in Ecclesia Romana servatus in hodiernum usque diem, ut nempe Jubilæum anno quovis vigesimo quinto celebretur.

§. XXVIII.

Verum nec hac ratione animus Pontificum Romanorum exfatiari poterat. Hinc nundinationes istæ & extra Jubilæa crebro institutæ. Mittebant Pontifices Legatos suos per varias orbis provincias cum plenitudine potestatis concedendi plenarias indulgentias nomine Pontificis ad instar Jubilæi, qui exactis in negotiatione hac maximis pecuniæ summis bene onusti Romam revertebantur ac quandoque ex uno regno vel provincia ultra centum millia florenorum asportabant. Ita facere consuevisse & alios, & maxime Bonifacium IX. ante commemoratum refert è Platina POLYD. VERGILIUS de Rer. Invent. Lib. VIII. c. 1. p. 526. *Atque hoc pacto post Gregorium veniarum seges paulatim crevit, cujus messim non exiguam permultè interdum colligerant & cum primis Bonifacius IX. cujus tempore hujusmodi venia, & quidem plena manu non concedebatur modo aliquoties, verum etiam teste Platina, velut quæpiam merces quotidie vel passim vendebatur, non absque concedentis recipientisque detrimento, quando per hæc ut remedia animæ morborum venalia, minus permulti à malefactis abstinerebant & clavium auctoritas multo vilior erat. Eundem animum gerebat Alexander VI. ceu non modo noti de eo versus:*

Vendit Alexander Sacramenta, altaria, Christum;

Emerat ille prius, vendere jure potest.

Sed & factum ipsum loquitur. Habebat plurimos nothos, monente ONUPHRIO PANVINIO in vita Alexandri p. 359. quos magnis opibus & potentia extollere indulgentissimus Pater studebat quidem, hi autem maxime prodigi regio luxu liberalitatem ostentabant. Solum ergo Pontificis arariam cum iis non sufficeret, ad nundinationes istas

istas antecessoribus suis maxime proficuas se non modo contulit, sed & ampliavit eas, Indulgentias in longinquis etiam provinciis ubique gentium vicatim ferme constituendo, cum haecenus illae penes certas tantum urbis Romae Ecclesias invenirentur; ita ut absentes etiam numerata pecunia, non secus ac si ipsas urbis Romae Ecclesias visitassent, plenarias Jubilaei indulgentias mercari possent. *Raymundum Payrandum, Cardinalem S. Mariae novae cum indulgentiis Jubilaei misit in Germaniam, Daciam, Sveciam & Prussiam nostram, sub praetextu ut tantae gratiae participes etiam illi essent, qui superiori anno (puta M.D. Jubilaeo) urbem adire vel non potuerunt vel neglexerunt, revera, ut nobiles istas provincias pecunia emungeret, scribit CHYTRÆUS in Saxonia Lib. V. Confitebatur id quondam filius ejus Cæsar Borgias. Cum enim aliquando aliquot millia in aleæ lusu amisisset, dixisse fertur: quid aliud amissum, quam peccata Germanorum? Quamvis vero impudentia quaesturæ hujus indulgentiarum fati diu in Ecclesia fuerit grassata, ad summam tamen maturitatem circa Reformationis fatalis tempora pervenit, nec vix unquam liberalius vel brevi tempore frequentius instituta fuit, quam hoc. Ter enim in sola Germania triennii spatio vel continue vel interrupto negotiationem hanc institutam esse deprehendimus. Primo quidem cum Albertus Magdeburgensis Episcopus Archiepiscopus Moguntinus & Elector electus esset, Episcopatus verò ære alieno jam ante, puta ob antecessores geminos Archiepiscopos quadriennii spatio mortuos, quorumque quilibet pallium triginta millibus aureorum redemerat, obrutus esset. Factum id A. MDXIV. Inde A. MDXVI Maximilianus Imperator Johanni Arcimboldo Nuncio Apostolico facultatem dederat indulgentias in Misnia divulgandi. Tandem A. MDXVII Prædecessorum exemplis excitatus Leo X. cum magnificentiam suam, teste P. SVAVIS Lib. I. Hist. Concil. Trident. p. 4. Sumptibus immodicis ac profusis in cognatos, aulicos & literarum professores, ostentans, omnes reliquos, quibus curia Romana irrogari solet, rivulos exsiccasset, consilio Laurentii Puccii Cardinalis ad fontem indulgentiarum tandem se recepit, missis per omnia orbis Christiani regna, remissionem peccatorum omnibus ac singulis accepta pecunia annunciaturis, praetextu structuræ templi S. Petri Romae sumptuosissime à Julio II. inchoatæ à se jam perficiendæ. Postquam itaque merces*

hæ

hæ in aliis provinciis A. MDXV. & insequentia propositæ essent, A. MDXVII. in Germaniam etiam delatæ sunt, cura earum Alberto Archiepiscopo Moguntino, licitatione vero seu negotiatione Johanni Tezelio Dominicano, homini nefandissimo ac impudentissimo, quem paulo ante Imperator Maximilianus obadulterium in quo deprehensus fuerat Oeniponti sacco ad submersionem adjudicaverat, liberaverat autem Fridericus Dux, nunc recens creato commissario Apostolico & hæreticæ pravitatis inquisitori commissa, quippe ad negotium hoc maxime idoneo; quandoquidem jam antea ordini militari in Livonia sub simili indulgentiarum prætextu impudentissimis suis præconiis amplissimam pecuniæ summam conquissiverat. Vix autem fidem multi hic adhiberent, adeo rem perfrecta profus fronte, omnique pudore excusso gestam fuisse, nisi testimonium irrefragabile perhiberent authentica institorum documenta supra §. IV. citata. Tantum abest ut hæc excuset, ut potius graviter ea taxet THUANUS Lib. I. Histor. *Peccatum inquit, tunc in sacris muneribus dispensandis admissum Leo Pontifex mox longe graviore cumulavit. Nim cum alioqui ad omnem licentiam sponte sua ferretur, Laurentii Puccii Cardinalis, hominis turbidi, cui nimium tribuebat, impulsu, ut pecuniam ad immensos sumptus undique corrogaret, misis per omnia Christiani orbis regna diplomatibus omnium delictorum expiationem ac vitam eternam pollicitus est, constituto pretio, quod quisque pro peccati gravitate descenderet: in eamque rem per provincias questores & æraria ordinavit, additi que præcones, qui tanti beneficii magnitudinem apud populum commendarent & orationibus artificiose compositis, propositisque palam libellis rei effraciam immoderate extollerent. Quod licentiose nimis à Pontificiis ministris passim atque in Germania præcipue fiebat, ubi qui redimendam pecuniam Romæ à Pontifice conduxerant, per lustra & po-*

pinas cotidie sine pudore in alea lusum ususque turpissimos potestatem extrahendi animas sanctorum ex igne expiatorio profundebant. Alia de Bernhardino Sansonio Monacho Franciscano merces has in Helvetia exponente dabit JOHAN. HENR. HOTTINGERUS Hist. Eccles. N. T. Sec. XVI. Part. 3. c. 2. §. 12. T. VII. p. 160. seqv. Jactabat hic prodigus Bullarum acceptæque potestatis præco, quocunque locorum deveniebat, non culpam tantum, peccatum futurum æque ac præteritum, sed & pœnam remittere sibi datum esse: ad ipsum nummi in pelvi sonitum gratiam emptori paratam esse: nec animas in purgatorio ita arcte detineri, quin indulgentiarum suarum beneficio eas inde liberare posset. Utque tanto facilius id hominibus pervaderet, eo allaborabat, ut partim primates urbium muneribus ac gratiæ Pontificis amplissima promissione corrumperet: partim reliquis facile credulis sualocvacitate aut præstigiis imponeret. Hinc quondam Badæ Missa, ceterisque officiis pro defunctis peractis, in cœmiterium concitato cursu properans alta voce exclamavit: *Ecce volant!* puta animæ è Purgatorii carcere per suas indulgentias liberatæ. Imo abunde loquuntur ipsæ formulæ quibus nundinatores isti, maxime Tezelius, suas commendare merces contiverant. Exhibet eas è Lutheri scriptis ac aliorum istorum temporum, ipsis verbis quibus annotatas deprehenderat, CHEMNITIUS Exam. Conc. Trident. Part. IV. c. 4. p. m. 143. *En cælum undique aper- tum jam est, si nunc non itres, quando unquam intrabis? O insensatos & crassi cordis homines bestiis prope similes, qui non percipitis tantam effusionem gratiarum. En tot potestis redimere animas. O duri, duri & negligentes: duodecim denariis Patrem extrahere potes & tam ingratus parenti in tantis pœnis non succurris: Ego sane in extremo judicio excusatus sum: Vos videritis. Dico tibi, si unam solam tunicam haberes, hanc quoque exuendam & distra-*
hen-

hendam iudico, ut tantas gratias obtineres. Sequuntur amplificationes tantæ gratiæ, quarum tenore docebant: Si quis literas indulgentiarum redimeret, ejus animam securam esse de salute sua. Animas autem in purgatorio existentes, pro quibus indulgentiæ redimantur, statim ubi coniectus in cistam nummus tinnierit ex purgatorio in cælum evolare. Item tantas esse illas gratias, ut nullum sit adeo magnum peccatum, etiamsi (per impossibile) quis matrem DEI violasset, quin per indulgentias solvi posset, hominemque per istas indulgentias liberum fieri ab omni pœna & culpa. Esse enim istas gratias donum illud DEI inestimabile, quo homo reconcilietur DEO & omnes pœna purgatorii deleantur. Nec necessariam esse contritionem his, qui vel animas, vel confessionalia redimerent. Tam certam esse fiduciam salutis per literas veniarum, ut suam animam pro illis oppignorarent. Crucem, quam cum insignibus Pape in hac mundi-natione erigebant, æque efficacem esse ac ipsam Christi crucem. Conclusio denique concionum erat: *Impone, impone, impone.* Utque non verbis tantum, sed exemplo & factò homines excitarent, primi ad cistam in omnium conspectu procedebant, splendido gestu & sonora tinnitu aliquid in cistam conjicientes & adstantes arridebant imponentibus, omittentibus indignabantur. Permittebant etiam pauperibus indulgentias istas gratis dari, sed ita, ut primum undecunque pecunias corradere tentarent à bonis fautoribus. Et uxores docebant etiam invitis maritis quomodocunque corradere pecuniam ad redimendas indulgentias. Nec diffiteri id possunt ipsi Pontificii Doctores. Audiamus FRANCIS. POLYGRANUM Minoritam, qui quamvis & ipse sub initium reformationis contra Lutherum Coloniæ insurgeret, in Assertionibus tamen quorundam Ecclesiæ dogmatum Coloniæ excu-

sis libere confitetur: *Iuste nunc turpissimus questus, facillimus atque vehementer prodigus indulgentiarum usus rejicitur, quo per annos aliquot cernimus Christianas oras depopulatas. Adeo enim hi furebant questuarii, ut & peccata venderent, peccandi licentiam indulgerent atque fœdis pellicibus donarent pro turpitudinis obsequio, quod lacrymæ viduæ non promerentur. Hi nulli cælum aestimabant pervium, nisi suam posset onerare crumenam.* Conf. quoque FRANCIS. GVICCIARDINUS historicus prudentissimus Lib. XIII. ad A. 1520. Mirum itaque non est, quod & Germani ferendis istis expilationibus, nundinationibus ac imposturis Curia Romanæ defessi ac indignabundi medelam optarent, & B. Lutherus divino Zelo concitatus se iis strenue opponeret, sicque salutaris reformationis initium caperet.

§. XXIX.

Sed aliæ adhuc curia Romanæ præsto erant species largam ex indulgentiarum nundinatione colligendi messem. Non sufficiebat Pontifici negotiationem talem vel Romæ, vel ubi vis terrarum per Legatos ac Nuncios suos exercere, quin & facultatem concedendi indulgentias aliis, puta certis Ecclesiis, Monasteriis, Capitulis, Collegiis, Conventibus, Hospitalibus, Confraternitatibus certis tamen limitationibus ac casibus quibusdam sedi Romanæ soli reservatis, vendidit, novum sic inde capiens lucrum. Exemplis supra §. IV. item alterum sub finem §. V. adduximus, plura collegit HOTTINGER I. c. p. 54. seqv. Ne autem propterea, quod ubique prostant indulgentiarum merces, Jubilæi nundinationes Romæ ullum caperent decrementum, solebant Pontifices instantibus Jubilæis venditas antea facultates usque post exactum Jubilæum suspendere quod Sixtus IV. fecisse docet Bullæ ejus, qua novum instans Jubilæum indicit, quæ exstat in Extravag. Commun. de pœnit. & remis. c. 4. Imo quod magis mirandum, non erubere sæpius posteriores Pontifices Indulgentiarum privilegia à præ-

prædecessoribus suis vendita iterum pro beneplacito revocare ac irrita pronunciare, non alium ob finem, quam ut de novo, multoque carius redimerentur. Conqueruntur de eo Proceres Germaniæ apud Imperatorem Maximilianum Gravam. X. *Quod nempe Indulgentiæ novæ cum revocatione ac suspensione veterum ad corradendas pecunias concederentur.* Verum nec hic acquiescebat Romanorum Pontificum habendi cupido. Parum videbatur indulgentias vendere ad remissiones præteritorum peccatorum, ad futuros etiam casus ac pro peccatis imposteorum committendis extendendæ ac comparandæ eæ erant. Veniebant tales Indulgentiarum Bullæ proprio Confessionalium nomine. Quotquot his instructi erant habebant potestatem eligendi sibi confessorem, qui vigore Bullæ hujus gaudebat facultate hac in parte sibi commissa, ut vel in certis vel quibuscunque casibus posset confitentem absolvere ac plenariam indulgentiam eidem impertiri, idque vel semel in vita, vel bis in anno, vel toties quoties, prout nempe carius quis Bullas tales licitatus fuerat. Bullam talem à Bonifacio IX. Henrico Lunnic & uxori ejus concessam §. V. suppeditavimus. Præcipuum tamen aucupium fuit circa indulgentias plenarias in articulo mortis concedendas. Quatumvis enim quis multoties in vita plenarias coëmisset indulgentias, eas tamen non sufficere docebatur, si non statim moriretur, eo quod in novis peccatis novus etiam peccatorum reatus contraheretur. Ut igitur homines ab omni pœnarum purgatorii metu liberarent, novam peculiarium indulgentiarum, quæ conferrentur in ipso mortis articulo, nundinationem excogitarunt, in simul vero etiam magnum pro redemptione pretium constituerunt. Largus fuit in iis concedendis Eugenius IV. ANTONIO teste. Vix vero novæ hæc indulgentiæ enatæ & statim disputari cœptum de articulo mortis, præsumptus an verus intelligendus esset? Hinc multi opinabantur, si quis crederetur mox moriturus & indulgentia juxta indultum ipsi tunc data esset, hic autem mortem insperato evaderet, gratiam indulti istius expirasse, alias proinde pro vero mortis articulo comparandas esse indulgentias. Ita enim

enim

enim modo commemoratus Eugenius hanc super quæstione hac suppeditavit declarationem: valere illam indulgentiam demum in articulo mortis vero, quando videlicet homo vere mortem oppeteret, animamque suam expiraret. Porro cum ad valorem indulti ejusmodi requiratur, ut forma ejusdem super moribundum recitaretur; contingere autem poterat, ut insperata ac repentina mors Sacerdotem aut Clericum accersere non permetteret, denuo magno redimendum erat, ut valeret etiam si Laicus eandem pronunciaret. Addita etiam quandoque cernebatur in Bullis istis quædam peccatorum, quorum indulgentia concedebatur, exceptio v. g. *Concedo tibi plenariam indulgentiam omnium peccatorum, præter ea, quæ ex confidentia hujus indulti commisisti:* aut prout in Bulla Bonifacii IX. modo è §. V. citata, legitur: *Et ne quid absit propter hujusmodi gratiam reddamini procliviores ad illicita in posterum committenda, volumus, quod si ex confidentia remissionis hujusmodi aliqua forte committerentur, illa prædicta remissio vobis nullatenus suffragetur;* Ut itaque ea omitteretur vel addita expungeretur, nova redemptione opus erat. Denique & de eo disputatum, an tali, cui in articulo mortis plenaria indulgentia facta, opus esset exequiis & suffragiis pro defunctis. Ne igitur propter illas indulgentias Sacerdotum curantium exequias culinæ algerent, illis etiam indulgentiis varias addidere restrictiones, de peccatis oblitis, cum Bulla de peccatis contritis & confessis loquatur: item de peccatis venialibus, ad quæ contritio se non extendit. In summa quis subtiles istos per indulgentiarum Bullas corradendi pecuniam modos omnes enodabit.

154071

AB: 154071

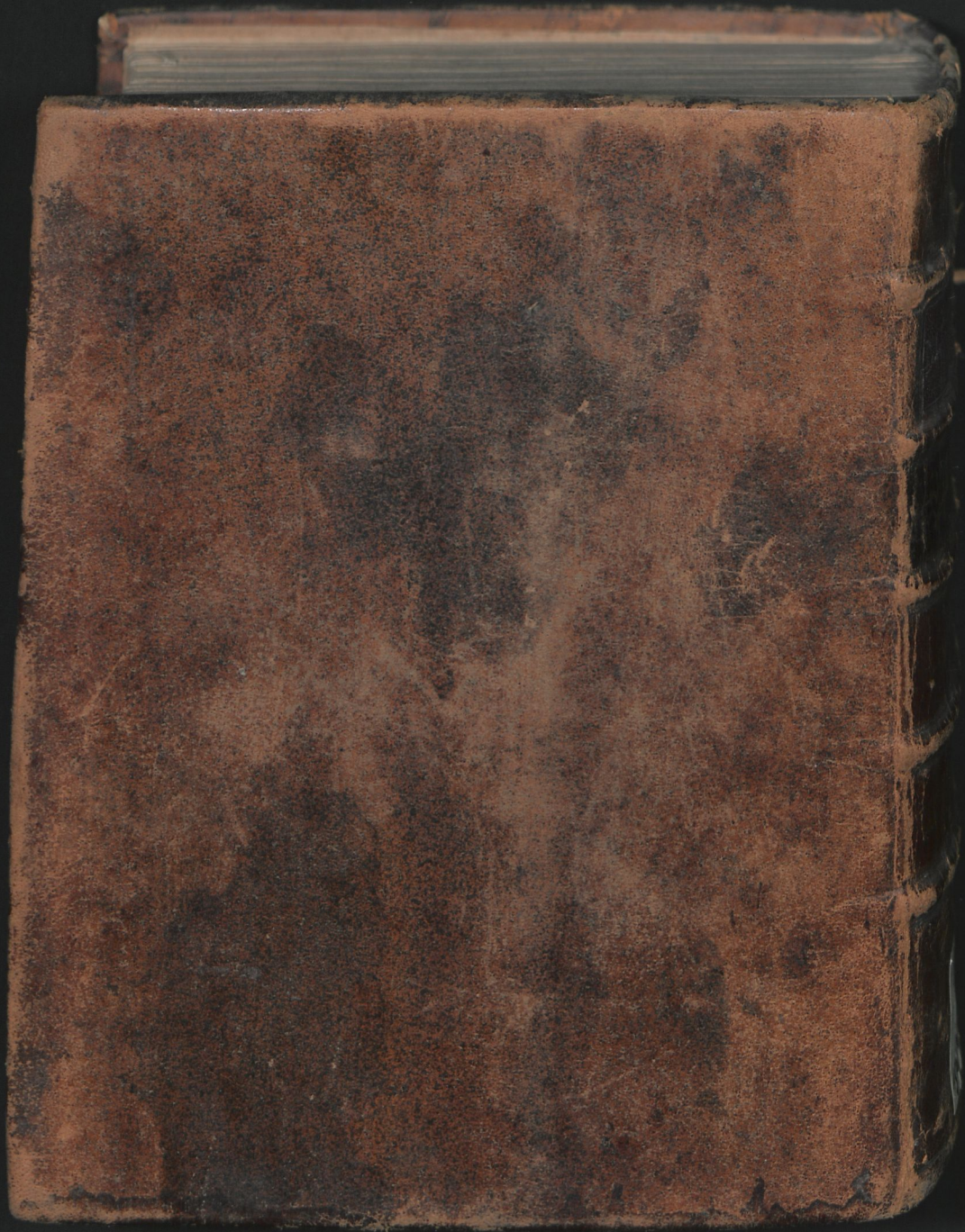
ULB Halle 3
003 902 811

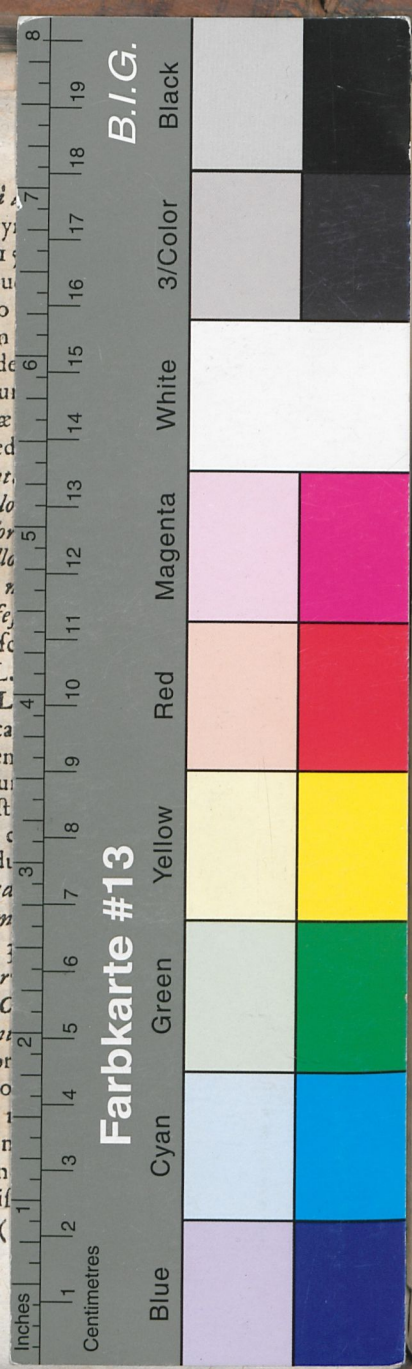

82

1078
Vb 17

DISPUTATIO HISTORICO-THEOLOGICA
SECUNDA
DE

BULLARUM
INDULGENTIARUM
PONTIFICIARUM
ANTIQUITATE FUCATA,

QUAM

DIVINA INDULGENTE GRATIA,
VENERANDÆ FACULTATIS
THEOLOGICÆ CONSENSU,
IN REGIA PRUSSORUM ACADEMIA
PUBLICE VENTILANDAM PROPONUNT
PRÆSES

JOHANNES BEHM,
S. THEOL. DOCT. ET PROFES. EXTRAORD.
GRÆC. LING. ORDIN.
ET RESPONDENS

JOHANNES GODOFREDUS *DDDD*
SCHIPPENB. BOR. PHIL. ET THEOL. STUD.
IN AUDITORIO MAXIMO
A. MDCCXXIII. DIE IX Jul. II.

REGIOMONTI, LITTERIS REUSNERIANIS.